3 1761 06585443 2

BRIEF
PGB
0059427

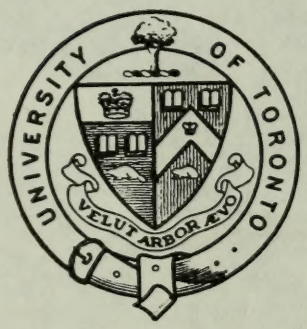

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

ПЕРША ЧИТАНКА

СКЛАВ А. ВОРОНЕЦЬ
З МАЛЮНКАМИ ХУДОЖНИКА
ЮРІЯ МАГАЛЕВСЬКОГО

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО В КАТЕРИНОСЛАВІ

КАТЕРИНОСЛАВ—КАМ'ЯНЕЦЬ—ВІДЕНЬ
ЛЯЙПЦІҐ 1921

ПЕРША ЧИТАНКА

Persha chytanka

СКЛАВ А. ВОРОНЕЦЬ

З МАЛЮНКАМИ Ю. МАГАЛЕВСЬКОГО

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
В КАТЕРИНОСЛАВІ

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

КАТЕРИНОСЛАВ—КАМ'ЯНЕЦЬ—ЛЯЙПЦІҐ
1921

AUG
4
1983
UNIV. OF TORONTO

Brief
PGB
005-9427

Друковано в друкарні К. Ґ. РЕДЕРА, тов. з обм. порукою в ЛЯЙПЦІҐУ.

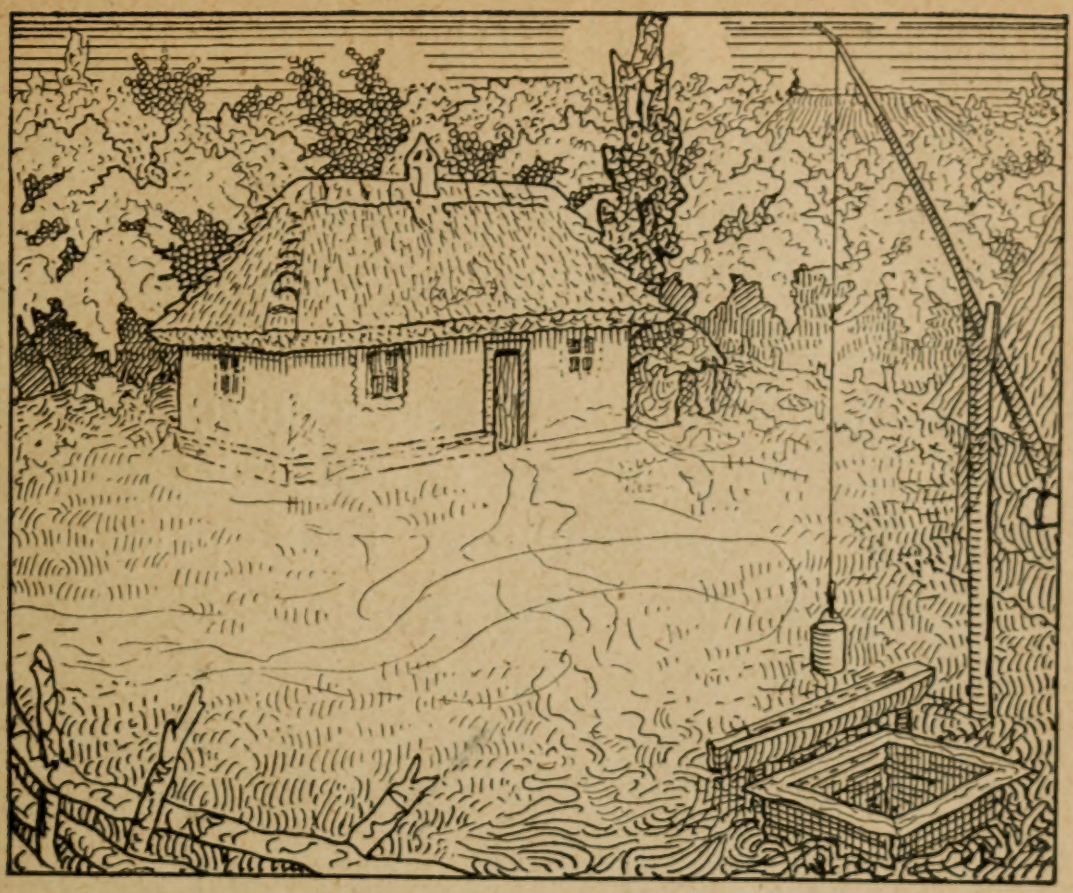

I.

В хаті та коло хати.

1. НАША ХАТКА.

Стоїть хатка—мов палатка,
Солом'яна стріха,
Причілочки у китицях,
Мальовані вікна,
Ще й і призьба коло хати,
А хата біленька.

І садочок, як віночок,
Хатину квітчає.
У віконце з неба сонце
В хату заглядає.
Тут гарненько і чистенько,
Тут усе в порядку.

Сам Бог з неба доглядає
Ту маленьку хатку.

2. НАШЕ ПОДВІРРЯ.

Хата в нас була хороша, і садок, і город великий. У садку вишні, й черешні, й яблука, й волоські горіхи, і грушки, й калина. Двір широкий, ворота нові. А в хаті мило та любо глянути: лавки і столи липові, образи киянські, хороше мальовані, позапинані рушниками вишиваними; і на рушниках квітки, і кругом квітки та зілля пахучі.

3. КОГО Я ЛЮБЛЮ.

Люблю тата, маму,
Люблю всю родину,
Люблю щиро нашу
Рідную хатину.

Нема в світі друга
Як отець і мати,
Миліщої над рідную
Я не знайду хати.

4. НАША СІМ'Я.

Найлучче мені в рідній хаті, де живуть тато, мама, брати. Це моя рідня. Тато — голова сім'ї, він працює для неї. Ми всі його слухаємо. Мати порядкує в хаті. Батько й мати люблять нас, і ми їх любимо. Що б ми робили без них, хто б нас годував хлібом?

5. ДІД З УНУКОМ.

Під горою,
Між вербами та над водою
Біленька хаточка стоїть;
Там на ослоні сивий дід
Сидить на ґаночку і бавить
Хорошеє та кучеряве
Своє маленькеє внуча.
Ось вийшла з хати,
Веселая, сміючись, мати,
Цілує діда і дитя —
Аж тричі весело цілує,
Прийма на руки і годує,
І спать несе; старий читає,
Перехрестившись, „Отче наш".
Крізь верби сонечко сіяє,
І тихо гасне... День погас, —
І все почило. Сивий в хату
І сам пішов опочивати.

6. ДИТЯЧА ЛЮБОВ.

Хлоп'я бігло через вулицю, спіткнулось і попало під бендюг: колесом йому переломило ногу. Принесли сердешного додому. Хвора мати почула,

як воно застогнало, перелякалась, схопилася з ліжка й зомліла. Хлопець у ту ж мить сціпив зуби і, поки йому заправляли й перев'язували ногу, ані разу не застогнав.

— Хіба тобі не болить? — спитав, врешті, костоправ, дивуючись.

— Ой, як боляче! — зтиха відповів хлопець, — але я не хочу, щоб матуся знали про це: їм буде тяжко . . .

7. ДІТИ.

На Великдень на соломі,
Проти сонця, діти
Гралисъ собі крашанками
Та й стали хвалитись
Обновами. Тому к святкам
З лиштвою пошили
Сорочечку, а тій стьожку,
Тій стрічку купили;
Кому шапочку смушеву,
Чобітки шкапові,
Кому свитку... Одна тільки
Сидить без обнови
Сиріточка, рученята
Сховавши в рукава.
— Мені мати купувала...
— Мені батько справив...
— А мені хрещена мати
Лиштву вишивала.
„А я в попа обідала!"
Сирітка сказала...

8. У ВЕЧЕРІ.

Вечір тихий. Сонечко за гору пада. Блищить вода червоно й тихо леліє. Коло кожної хати гомін чути: там череду вже

з паші женуть, а там пісень співають, а за річкою коваль кує . . .

А ось уже й смеркає; небо мерхне і втихає земля, втихає — уже тихо. Ніч усе обняла. Висипались зорі золоті; зійшов ясний місяць — і все те у прозорій воді заблищало.

Защебетав соловейко, защебетав другий.

9. ВЕЧІР.

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають, ідучи, дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло них.
Затихло все... тільки дівчата
Та соловейко не затих.

10. ПІСНЯ СИРОТИ.

Мати наша, мати,
Де ж тебе узяти?
Хіба тебе, мати,
Тай намалювати . . . .
Намалюю матірь
На божничку в хаті.
На божничок гляну,
Матірь іспом'яну,
Назад обернуся —
Сльозами заллюся . . . .

11. БІЛЯ ХАТИ.

Коли вже звечоріло, пригадав я, що треба мені йти додому. Тільки згадав я про це, стало мені скучно. Бо треба ж було

мені ставати на суд перед батьком: чому очей увесь день не показував до дому.

Тягнуся помалу поза тинами до своєї хати, хоч нема й малої охоти в мене йти туди. Бачу: сидять мій тато з мамою на призьбі, щось розмовляють собі. Визираю я зза хати, а виходити боюсь.

— А ось і наш волоцюга притягся! — каже мати, побачивши мене.

— І де ти, шибенику, лазиш цілісенький день! — каже до мене батько. — А ну, виходь сюди, а ну, виходь.

Я вже по голосу догадуюсь, що батько не сердитий, і все дурницею мені минеться. Мені зразу стало весело. Я зразу вибіг ізза хати, колесом пішов по траві, потім поскакав на чотирьох. Попав хворостину і став ганяти хрущів біля хати.

12. ХТО ГУЛЯКА?

Ой, гоп! Погуляю,
Поки хату прибіраю,
Прибіраю - чепурю,
Аж по хаті збив куру.

Гоп, любі молодощі,
Я вродився в нехворощі,
Маю пояс - ремінець,
Ніби справжній молодець.

Гей, по хаті порох в'ється,
Щось маленьке там товчеться:
Хиталося, моталося,
Під припічком сховалося.

13. ЇСТИ ХОЧУ.

— Ой, Боже, Боже!
— Чого, небоже?
— Їсти хочу дуже...
— Роби, небоже.
— Не можу, Боже!
— Терпи, небоже!

14. А ЦЕ ЩО?

Маю *ніжки* — не ходжу,
Жду, поки попросять;
Ото ж мене з повагою
Попід руки носять.

Голова в мене *чужа*, —
Та добре розсудить:
Всю громаду напою,
А п'яна не буде!

15. КАЗКА.

— Мамунцю, любите слухати казки?
— Авже ж, моя дитино.
— Чи хочете, щоб яку оповіла?
— Добре, оповідай лише, буду дуже радо тебе слухати.
— А чи справить вона вам приємність?
— Певно, моя дитино.
— Але вона зовсім недовга....
— Оповідай лише!
— Була собі раз... пляшка на воду... й я її розбила...

16. МАЛПА.

Лев зібрав усіх звірів і оповістив їм, що дасть нагороду тій матері, в якої дитина найвродливіша.

Зібрались. Кожна мати думала сама собі, що їй припаде нагорода.

Разом із иншими принесла й малпа своє манісеньке кирпате малпенятко. Обличча в його було голе і все в зморшках.

Лев і всі звірі почали глузувати з малпенятка.

Тоді малпа промовила: „Не знаю, з чого ви глузуєте! А мені здається, що моя дитина найкраща за всіх".

17. ГАРНИЙ СИН.

— Синашу, піди стовчи пшона на кашу!
— Ох, мамо, ноги дуже болять!
— Синашу, йди їсти кашу!
— А де ж, мамо, моя ложка велика?

18. КОМУ БІЛЬШ?

Обділила мачуха двох своїх пасинків, кожного цілим пиріжком, а синові ні одного не дала та й каже пасинкам: „А ви ж дайте мойому синові хоч по половинці“.

19. СКОРОМОВКА.

Хто про Прокопа, хто про Прокопиху, а хто про Прокопишиних дітей.

20. ЗАГАДКА.

Я маленька, чепурненька,
Крильця гарні маю,
Люблю тепло, люблю сонце,
Скрізь собі літаю.

І у хаті, і на дворі, —
Знайдеш мене всюди.
Та не знаю, за що мене
Незлюбили люде?

Тільки сяду на обличчя —
Зараз проганяють.
Тільки встромлю носа в їжу,
Зараз тяжко лають.

Жалко їм тії краплини,
Що я покуштую!
Такі лихі, такі скупі,
Що я аж дивую.

А є такі, що й гидкою
Мене називають,
І як коли впаду в страву,
То й геть виливають.

Ловлять мене, труять мене,
Виганяють з хати.
Діти, чи ви догадались,
Як мене назвати?

21. РОЗМОВА.

Пекла мати вергуни к Новому Року; а синок Івась біля неї крутиться. Далі Івась і каже.

— Чом ви, мамо, зо мною не говорите?

„Та бачиш же, що ніколи,“ одказує мама: — „та й що ж там я буду тобі говорити?“

— Та щонебудь, от сказали б: ось на тобі, Івасю, вергунця.

22. ЩАСЛИВІ ЛЮДЕ.

Де згода в сімействі,
Де мир і тишина,
Щасливі там люде,
Блаженна сторона.

Їх Бог благословляє,
Добро їм посилає
І з ними вік живе,
І щастя їм дає . . .

23. ПАСКА БЕЗ КЛОПОТУ.

Дивиться маленька дівчинка Маруся, як мама її клопочеться біля пасок, та й каже:

„Мамцю, а я вмію пекти паску без клопоту, розказати як?“

— Та розкажи, моя люба.

„Паска без клопоту буде тоді, як спече бабуся, а поставить на стіл матуся, а вбере Катруся, а їстиме — Маруся! Добра пасочка?“

24. ПРИКАЗКИ ПРО ДІТЕЙ.

Добрі діти — вінець, а лихі — кінець.
Поти ягнята скачуть, доки матірь бачуть.
І дитина свого розуму пробує.
Який топір, такий клин, який батько, такий син.
У кого ненька, у того голівонька гладенька.
Більшають діти, — більшають і клопоти.

25. РОЗУМНА ГОСПОДИНЯ.

В одної господині була корова. Вона давала що-дня дійницю молока. Господиня покликала до себе гостей, а щоб назбірати для гостей більш молока, десять днів не доїла корови. Вона думала, що на десятий день корова дасть їй десять дійниць молока. Але ж у корови перегоріло все молоко, і вона дала молока менше, ніж попереду.

26. ХТО ВОНО?

Мале, забавненьке воно:
В дворі гуляє — в смішки грає,
Або підійде під вікно,
Стоїть і хлібця дожидає.

Буває, із двора чкурне, —
Ловить його — смішна робота,
Або дивується, дурне,
Що перед ним нові ворота.

Про його добренькі слова
Людськая приказка мовляє,
Що як ласкавеньке бува,
То від двох маток ласку має.

Колись то запряжем бичка
І привезем гостинців санки:
І маслечка, і молочка,
Або ще й сиру і сметанки.

„А ті ж гостинчики кому?“
Цікава дітвора спитає;
Або мені, або тому,
Хто цю загадку розгадає.

27. ЧЕРЕДА.

Згасає сонце за горою,
Спадає спека; сиза мла
Уже завісою легкою
Над синім лісом полягла.

Біжить з гори до водопою
Скотина, — довго не пила;
Біжить і хмари за собою
Густої куряви зняла.

Біжить... реве... Слідом за нею
Летить смуглява дітвора,
Щаслива долею своєю.

28. ЩО КОМУ.

Жили на однім подвіррі кіт, півень, собака й цап. Увечері, було, ото зійдуться всі до ґанку й починають гомоніти лагідненько про всякі справи. От тільки на однім не погодились вони: „що найкраще у світі?“

— Нема краще молочка, — каже кіт Мурий, стрибнувши на ґанок, — не зле також і мишу піймати, та тільки клопітно.

— Молочко — дурниця! — каже півень; а от як би овес або крупи, то се буде краще.

— Аби-що ви балакаєте, братця, — перебиває Сірко, — вже коли й є що гарного, то це кістка! Скільки я її гриз на своїм віку, то вже розуміюся на цім як слід, еге!

— Та воно й сінця свіженького попоїсти теж непогано, а надто, як запашне, — вставив і свого цап.

Отак і досі що-вечора сперечаються вони, а що, справді, найкраще, на тім і досі не погодяться.

29. РЯБКО.

Літом, як тепло та гарно, Рябко вивернеться та витягнеться і промовляє:

— На ката хата, мені й так добре.

А як прийде зіма, холод та лиха година, то Рябко тоді зігнеться, скрутиться та й каже:

— Коли б мені хатонька—хоч манісенька, хоч манісенька, отакісенька.

30. СВИНЯ.

Свиня у панський двір залізла;
Посновиґала там
По всім куткам,
На смітнику кісток погризла,
Як слід свині,
В гної куйовдилася пикою своєю...
Та із гостей ізнов прийшла
Така ж, як і була —
Свиня свинею.
От став свинарь її питать:
„Що, свинко, бачила ти в пана?
Чи хороше там гостювать?
Яка тобі була там шана?
Я чув, що у панів,
Мов у царів,
Срібло та золото скрізь ссяє,
Що буцім би пани так хороше живуть,
Та солодко їдять, і п'ють.“

— „Та де там воно є!“ — свиня йому мовляє: —
„Брехня! Не слухай, я ж була,
І їла, і пила,
Всі заходеньки обходила,
І смітнички,
І куточки,
А доброго нічого там не вздріла
То тільки вигадки дурні!

31. ИНДИК.

Прийшов индик на тік і проситься чого подзьобати, а підмітальник узяв, та його геть із току мітлою й протурив. Индик, одбігши оддалік, голову задрав, хвіст колесом розіпнув і, чиркаючи крилами об землю, зарепетував:

— „Ч-чши-и! Сам біс тут не вбуде, коли далі так буде! Ч-чши-и!“

32. ЗАГАДКА.

Сіренький, моторний
На соняшник сів,
Добре надзьобався,
Далі полетів.

А вишні червоні
Он як жар горять, —
Треба й їх одвідать,
Трошки подзьобать.

Он коноплі, просо —
Ну, як їх минуть?
Неминуче треба
Хоч трохи дзьобнуть.

Ой, летить он кобець!
Боже, дай втекти!
А ну лиш, сіренький,
Озвися, хто ти?

II.

Поза двором.

33. ДИТЯЧІ ИГРАШКИ.

От діти бігають, кричать,
Надвір летять попустувать;
Давай в ошуки, швайку грать.
Геть чоботи! Геть і кожухи!
Тут гилки, каша, городок;
Хто до пацiв, хто до цурок,
Хто булку в дучечку вганяє,
Хто в краглі, хто у лозу,
Хто в трояна, хто у мету,
Хто в хрещик з дівоньками грає.
Глядиш — у піжмурки розбіглись
По цілому тобі селі;
Ті од джгута ніби в вогні;
Ті в тісну бабу заходились;
Ті в гуркала, ті в маршайки,
Ті в крем'яхи, а деякі
Колодязь ножиком копають;
Ті в горю-дуба, у гусей:
От вовк закрався до гусей...

34. НА ПАСОВИСЬКУ.

Ще не зійшов увесь сніг із землі, а ми вже вигнали худобу на пасовисько. День був ясний та веселий. Корови зпершу неспокійно ходили на наші — вони ревли одна проти другої, нераз і на роги сходились. Трохи згодом вони ознайомились і мирно собі паслись. Молода травичка тільки-що пробивалася з землі, і худоба живилася старою сухою травою. Але й ця трава їм смачною здавалась, бо дома вже їжі не було: все за зіму прибрали. А пастушкам було роздолля! Всяких гулянок ми спробували: у м'яча, у паці, у дука, у шкандибки, у квача, — у всього-всього. Набігались таки добре за цілий день.

35. ДІТИ-ПАСТУХИ.

Осінь холодна надворі, вітер сумує та виє, хвилями сірої хмари небо ласкаво не криє. Дощик зривається часто, поле широке чорніє. Мокро і холодно всюди, сонце не сушить, не гріє. На полі вівці й телята збилися в купу і гнуться, а коло їх недалеко в затишку діти трясуться. Холодно пасти: додому хочеться швидче їм гнати.

36. ПАСТУШКА.

Коло річки, коло Бугу
Лужок процвітає;
Там Гапуся-дівчинонька
Гусей виганяє.
Русу косу заплітає,
Зтиха промовляє:

„Ой, пасіться, гусенята,
В зеленому лугу,
А я піду скупаюся
В чистенькому Бугу.
Ой, пасіться, гусенята,
Я не забарюся:
Вмию личко, вмию брови.
Сяду заплетуся“.
І скупалася Ганнуся
В чистенькому Бугу,
Заплелася, походжає
По рівному лугу.

37. НА МАЙДАНІ.

„Глядіть же, щоб завтра всі вийшли на майдан“ — казав найбільший хлопчик Тарас. „Будемо грати у матки. Та щоб не спізнились“... Де вже там спізнишся, коли так же гарно грати у матки. Не встиг я доїсти останньої ложки каші, — а вже вискочив ізза столу і скоріше дременув на майдан. Навіть не подякував і за обід. Було свято. На майдані вже багато і старих і малих. Старі сиділи собі невеличкими купками й розмовляли про щось — нам не до того було. Малеча була в роботі: дівчатка грались у крем'яхи, у кляси, — малі діти в гусей, у краски, у квача, копали пічки. А ми, хлопці, у матки. Як же гарно буває, коли м'яча удариш дуже далеко. Але як соромно буває, коли не влучиш його або, боронь Боже, продаси гру своєю необережністю.

38. У ПОЛІ.

Ходить в полі вітер,
Віє, повіває
І жене по нивах
Хвилю аж до краю.

Ходить полем ратай, —
Серденько сміється,
А зпід неба пісня
Жайворонка ллється.

Ллється срібна пісня,
Нива злотом ссяє.
Хмарка тінь накине . . .
Глянь, — уже й немає.

39. У ПОЛІ.

Мені було шість років, коли тато взяли мене в перший раз у поле. Тато ходили за плугом, а я слідом за ними збірав камінці й коріння. За плугом літала ціла зґрая вороння. Вони шукали червяків і часом билися за них. Граки й ворони були такі смілі, що підходили зовсім близько до людей. Мені здавалось, що як би погнатися за ними, то можна б було не одну й піймати. Я навіть лягав у борозну, прикидався, наче то неживий. Тоді ворони підходили до мене, але не ближче, ніж можна достати рукою. Я не спіймав ні одної ворони, хоч і дуже бажав.

40. ЩО ЦЕ?

Біжить корова,
Гладка здорова;
За нею телятка —
Усі близнятка.
Втікайте з дороги,
Бо вхопить на роги!

41. ДІТИ НА МАЙДАНІ.

Повибігали дівчатка на вулицю та й кажуть: „Давайте гулятись у маківки!“

Усі повставали парами, поспліталися руками й почали бігати та співати:

„Ой на горі мак, мак,
А в долині так, так:
Маківочки, голубочки,
Зійдімося до купочки,
Обернімось так, так“.

І всі дівчатка повертаються та й біжать назад.

Коли се й хлопці прибігають та й гукають: „Годі вам бігати. Давайте в сірого кота гуляти“.

А дівчата кажуть: „Не хочемо. Краще в ворона“.

Хлопці згодились: „Давайте в ворона“. Хто буде маткою?“

Усі крикнули: „Нехай Маруся. А вороном Василь.“

Тоді всі поставали один за одним і побралися один за одного. Матка попереду стала.

Ворон Василь почав ловити. Матка обороняла дітей, не пускала руками ворона. А ворон Василь був швидкий і половив усіх.

Ворон посадив дітей долі, а сам почав палічкою ямку копати. Матка прийшла та й питається:

— Вороне, вороне, що ти робиш? — „Ямку копаю“. — На що? — „Окріп гріти“. — На що? — „Кашу варити“. — На що? — „Дітей годувати“.

А діти кричать: „Брехня, брехня“.

Тоді матка каже: — Ти моїх дітей не годував, ти їм окропом очі заливав.

Діти кричать: „Правда, правда“.

Тоді матка каже: „Шугу, діти“. Та й побігла, а всі діти за нею.

— А тепер у „залізного ключа“, гукають одні.

— У ключа. У ключа.

Діти стали в коло, побравшись за руки, а одно в середині, у колі намагається прорватись. Його питають: „Який

ключ“. Воно відказує: „Залізний“. Як розчепить чиї руки, то виривається з кола і втікає, а за ним усі женуться і співають:

„Ой, дзвони дзвонять,
Хорти вовка гонять
По болотах, очеретах,
Де люде не ходять“.

Хто зловить, той сам стає „вовком“ у колі, і тоді знов грають зпочатку.

Діти розгулялися й вигадували одну гулянку за другою. Після „залізного ключа“ почали гулять у „пускайте нас“. Діти поставали так, що одна половина взялась за руки, а друга половина так собі гуртом стояла і співала:

„Пускайте нас, пускайте нас
Зза гір погуляти“.

Ті діти, що за руки побралися, одспівують:

„Не пустимо, не пустимо,
Бо близько Дунай“.

Їм одспівують:

„А ми мости поломимо,
Самі собі поїдемо
За райський Дунай“.

А перші співають:

„А ми мости помостимо,
Самі собі поїдемо
За райський Дунай, —

та й прориваються через зчепляні руки.

— Може вже буде гулятись? — кажуть ті дітки, що вже потомились.

— Ні, ще в „піжмурки“ погуляймося — одказують другі.

— Кому ж жмуритися?

Всі діти поклали по одному пальчику, а Оксана почала примовляти, торкаючи пальчики:

„Котилася тобра —
Зивсокогогорба,
А в тій тобрі —
Хліб, паляниця,
Кому доведеться,
Той буде жмуриться.“

Випало жмуритися Бусикові. Він зажмурив очі, й його питають:

— На чім стоїш?
— На шпильках.
— Чому тебе не колють?
— Бо я в червоних чобітках.
— А хто тобі їх пошив?
— Дід Панас.
— То перекрутись та й лови нас!

Не обійшлася гулянка й без сварки, Оксана каже, що Бусик знайшов її, коли вона ще не встигла заховатись, а Бусик не згоджується. Другі діти почали їх мирити, співаючи:

„Мир - миром,
Пироги з сиром,
Вареники в маслі,
Ми, дружечки красні, —
Поцілуймося.“

Посварені подумали-подумали, а далі поцілувалися, та вже й добрі.

Почали гулятися в лиса. Взялись діти за руки і стали в коло. В середині кола став Степанко — то лис. Діти заспівали:

„Ха - ха, ха - ха, гі - гі - гі.
Зловивсь лис в капкані.
Качки, кури, голуб'ята,
Тіштесь, смійтесь, гі - гі - гі, —
Злодій - лис у капкані.
Ой - ой! Вирвавсь — утікайте:
Тепер в його страшна злість, —
Кого зловить, того ззість.“

Коли проспівали всю пісню до кінця, то хутко розбіглися на всі боки, а лис став їх ловити. Спіймав Василька, — той став лисом, і гра почалася наново.

А тут мати покликала Оксану полуднати. І другі діти згадали, що хотять їсти та й розбіглися по хатах.

42. ВІД ЗАЙЧИКА.

Діти над ставком під вербами греблись у піску й визирали тата з поля. Тато їхав на волах. На возі в нього лежав плужок. Діти чим-дуж пустились бігти до тата. Більшенькі випередили меньших, а позаду теліпався малий Івась. Скоро всі були коло воза, і тато садовив їх у віз. А Івась не добіг таки до воза, зачепився за ломаку й упав. Тато його підняв і посадив коло себе.

— А що то в вас у торбі? — питав Івась у тата.

— Хліб.

— А де ви його взяли?

Тато сміявся:

— А там біг у полі зайчик і ніс буханець хліба. Я зайчика за вуха — та й одняв хліб.

Малий Івась дивився на тата, роззявивши ротика, а старші всміхалися. Тато розв'язав торбу, дістав хліб, поділив його дітям, і вони їли та смакували його, як медівник. А тато гладив Івася по голівці і приказував:

— Їж, їж, Івасю. Правда, смашний хліб від зайчика?

43. ЗАГАДКА.

На капусті я родився
І капустою живився,
На капусті я і вмер;
Та й ізнов ожив тепер.
Тільки вже не той я став,
Що в капусті плазував.
Не плазую, а літаю,
Бо прегарні крильця маю.
Не в капустяних листках
Смак знаходжу, а в квітках.
Але любі мої діти
Теж в капусті будуть жити
Й плазувати, поки вмруть.
А потому оживуть,
Крильця виростуть і в них,
І по квітах запашних
Будуть і вони літати.
Ну, скажіть же, як нас звати?

44. ЧУДНІ ОРАЧІ.

Ой, не знала господиня,
Як на світі жити,
Тай найняла ведмедика
За плугом ходити,
А вовчика сіренького
Волики гонити,
А зайчика - Степанчика
Та перед водити,
А лисичку - корписочку
Обідать носити.
Як розсердився ведмедичок,
Плуга поламав,
А вовчичок сіресенький
Воли розігнав,
А зайчичок - Степанчичок
У ліс поскакав,
А лисичка - корписочка —
У зелений гай;
Господиня молоденька —
У великий жаль.

45. ХТО ВИТЯГ.

Воли везли снопи з поля, а комарь побачив це та й сів одному волові на ріг. Віз загруз у калюжі. Воли довго силкувались, далі напружили всі сили й таки витягли на сухе. Тоді комарь, побачивши другого, каже:

— „Хвалити Бога, таки гуртом витягли.“

46. КОСАРІ.

Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі.
До обіду покосили,
Гострі коси притупили.
По обіді спочивали,
Потім коси поклепали.
Ополудні гребли сіно
І в валочки клали щільно.
А ввечері холодком
Клали в копички рядком.
Взавтра треба рано встати,
У стіжечки щоб покласти;
Як стіжечки покінчаєм —
Гуртом добре погуляєм.

47. НА ПОЛІ ЛІТОМ.

Жнива вже одходили. Поле вкрилося копами, а подекуди копи вже звезено додому, і на стерні пасся скот.

Сонце з неба палило. Було душно. Навіть скот ледви ходив по стерні, ліниво

одмахуючись від мухи; пташки принишкли; серед пастушків не чути було сміху та веселих вигадок.

Але показалася хмарка. Вона росте й насувається все близче. Стало легче дихати. Повіяв вітрець, і почали падати великі краплі дощу.

Зразу все повеселішало. Скот охотніше почав скубти траву, купаючись на дощі після спеки. Пастушки сховались під широке, гіллясте дерево. Серед їх чути стало сміх, жарти, вигадки. Іванко почав співати „дощика“, другі йому підспівували та пританцьовували:

Іди, іди, дощику! . . .
Зварю тобі борщику
В зеленому горщику,
Поставлю на дубочку:
Дубочок схитнувся,
А дощик линувся —

Цебром, відром, дійничкою,
Холодною водичкою
Над нашою пашничкою!

48. ГУСИ В ЖИТІ.

Гуси, як ідуть у шкоду, то розмовляють:
— По два на колосок! По два на колосок!
А тільки заберуться у шкоду, так і закричать усі:
— Всяк собі! Всяк собі!

49. ЯЧМІНЬ.

(Розмова батька з сином)

Байка.

Син: „Скажи мені, будь ласкав, тату,
Чого ячмінь наш так поріс,
Що колосків прямих я бачу тут багато,
А деякі зовсім схилилися униз,
Мов ми, неграмотні, перед великим паном,
Мов перед судовим на стійці козаки?“

Батько: „Оті прямії колоски,
Зовсім пустісінькі, ростуть на ниві даром;
Котрі ж поклякнули — то Божа благодать:
Їх зерно гне, вони нас мусять годувать.“

50. ПІСНЯ ЖЕНЦІВ.

Та вже небагато,
Та вже недалеко,
Та вже видно край —
Боже помагай!
Нуте, нуте до межі!
Варенички у діжі,
Ой, нуте робить,
Себе не барить!

Нуте, нуте по п'ять!
Варенички киплять.
Ой, нумо, нумо!
Та попильнуймо!
Як не будем пильнувати,
То тут будем ночувати.
Ой, нуте робить,
Себе не барить!

51. ЛІТОМ У ПОЛІ.

Любо та гарно влітку на полі! Далеко-далеко навкруги, скільки оком сягнеш, колоски, колоски, колоски, — ціле море колосків! Поміж них синіють подекуди запашні волошки, червоніє горошок

ніжний, біліє чіпка́ березка. Геп на межі вигнався велетень-будяк, царь степовий. Він у червоній короні, стоїть, не похитнеться, озброєний з-сива-зеленим листом, із страшенними колючками: ні підійти, ані підступити до нього — справжній царь!

А з неба сміється ясне сонечко, і ллється-дзвенить, мов срібний дзвіночок, жайворонкова пісня чудова.

52. ЩО СПІВАЮТЬ КОЛОСКИ.

Любо та гарно
Всім нам на полі:
Всі ми зростаєм
В полі на волі.

Дощик нас поїть,
Поле годує,
Сонце пригріє
І поцілує . . .

А за горою
Вбогі є хати,
У них голодних
Діток багато.

Хто їх голубить,
Хто поцілує?
Бідних сиріток
Хто нагодує? . . .

53. БУДЯК ТА КОНОПЛИНОЧКА.
(Байка.)

„Чого ти так мене, ледащо, в боки пхаєш?“
На коноплиночку в степу будяк гукав.
— „Та як рости мені? І сам здоров ти знаєш,
Що в мене землю ти зпід кореня забрав!“

54. ХАЗЯЇН ТА ШКАПА.

Хазяїн сіяв овесець;
Була у нього нивка невелика —
От бачить шкапа та й базіка:
„І на який це він кінець
Овес у полі розсипає?
Мабуть, і сам гаразд не знає...

А я чувала та й не раз,
Як про людей гукають всюди
Що люде розумніщі нас...
Кий чортів батько — брешуть
люде!
Який тут розум — землю рить
Та розкидать пашню без діла.
Неначе нікуди подіть!...
Стрижчаті б дав, то й я б поїла;
А хоч индикам, хоч качкам, —
Усе б було видніше нам,
Що робить він хоч трохи гарно
І що пашні не тратить марно...
Або нехай би й заховав, —
Сказали б, що скупенький
став...
А то, що зробить — все дурниця,
Вже аж не хочеться дивиться!"-
Минуло літо; після жнив
Овес хазяїн змолотив
І шкапу ту, що вередує,
Він і шанує, і годує.

55. КІНЬ ТА НАЙМИТ.

Наймит крав у коня овес та й продавав його, а коня що-дня чистив. Кінь і каже: „Коли ти, справді, хочеш, щоб я був гарний, — не продавай мого вівса".

56. У ЛІСІ.

— „Ходімо в ліс по квітки", — гукнув сусідський хлопець, коли ми з сестрою верталися зі школи.

— „Почекайте нас, ми зараз," — одповіла сестра. Забігши на хвилинку в хату, ми покидали книжки на стіл, а самі взяли по шматкові хліба, та скоріше надвір.

На вулиці нас ждали сусідські діти, теж школярі. Веселою юрбою не пішли, а побігли ми до лісу. Хотілося скоріше його побачити після довгої нудної зіми.

Ще здалеку було видно, як багато там росло сону: ввесь ліс, здавалось, був синій од тих квіток. А як прибігли ми туди, то нарвали і сону, і фіялок, і медуниць, і лопуцьок. Довго грались ми в лісі, а як обридло, то нарвали квіток і понесли їх додому.

57. БАБУСЯ.

Серед гаю, під горою,
Старий дуб стоїть;
Зпід коріня того дуба
Криниця дзюрчить,
Дзюрчить-біжить криниченька,
Наповня ставок;
Над тим ставком нахилився
Вишневий садок.
Похилая хатиночка
З садка визира;
В тій хатинці проживає
Бабуся стара.

Сама собі, як мизинець,
Кругом гай шумить,
Полягла трава висока:
Нікому косить.
Чий же то в траві високій
Протоптаний слід?
Носять діти-унучата
Бабусі обід.
Як водиця ізпід дуба
У ставок біжить,
Так бабуся з маленькими
Дітьми бубонить.

58. ГНІЗДЕЧКО.

Сонце гріє, вітер віє
З поля на долину,
Над водою гне з вербою
Червону калину;

На калині одиноке
Гніздечко гойдає,
А де ж дівся соловейко?
Не питай: не знає.

59. ВІЙНА ГУБ ТА ГРИБІВ ІЗ ЖУКАМИ.

Що то в лісі та за крик?
То задумав боровик
На жуків іти війною
Із громадою грибною.

Посилає посланців,
Геть по лісові гінців,
Щоб трубили, щоб гукали,
Щоби губ-грибів скликали.

Обізвалися опеньки:
„У нас ніженьки тоненькі,
Ми не винні тому́, —
Не підемо на війну“.

Обізвались печерички,
Прехороші молодички:
„Наше діло сторона —
Не про нас ота війна“.

Обізвались маслюки,
Лежибоки-товстюки:
„Та нехай їм, тим жукам,
На що вони здались нам!“

Обізвались синьогубці,
Що сиділи собі в купці:
„Хай там инших беруть,—
Воюватись ідуть“.

Обізвалися вужачки:
„Не поліземо ми рачки.
Там не лізти-рачкувати —
Треба хутко поспішати“.

Обізвались сироїжки:
„Ми до того торгу пішки.
Ось ми зараз ідем,
Їх усіх розіб'єм“.

Обізвалися рижки:
„Де вони, оті жуки?
Ось ми зараз ідем,
Їх усіх посічем“.

Обізвались мухомори:
„Завдамо жукам ми горе.
Ми отрути їм дамо,
Цілі купи вкладемо“.

Обізвались ковпаки, —
Запорозькі козаки:
„На жуків ми підем —
Порубаєм — посічем“.

А' за ними гірчаки,
Забіяки-парубки,
Загули неначе в дзвін:
„Ой, гіркий їм буде хрін!“

60. ЗЛАМАНА БЕРЕЗКА.

Я бачив, як вітер березку зломив:
Коріння порушив, гілля покрушив;
А листя не в'яло і свіже було,
Аж поки за гору вже сонце зайшло.

61. ДІБРОВА.

Ой, діброво, темний гаю!
Тебе одягає
Тричі на рік.... Багатого
Собі батька маєш.
Раз укриє тебе рясно
Зеленим покровом, –
Аж сам собі дивується
На свою діброву.

Надивившись на доненьку
Любу, молодую,
Візьме її та й огорне
В ризу золотую,
І сповиє дорогою
Білою габою, –
Тай спать ляже, втомившися
Турбою такою.

62. ЯГОДИ.

Ой, вже стиглі полуниці
Виглядають із травиці . . .
Та якого ж їх багато: —
Ото діточкам так свято!
А дрібненькії сунички
Пнуться теж собі з травички.
Ніби кажуть: нас збірайте!
Пострівайте! . . .
Що то літо! І малини,
І порічки, і ожини . . .
Буде їсти і зварити,
Любі діти.

63. ЩО ВОНА?

Світла, біла, стан високий,
Ризонька зелена;
Горя й крапельки не має, —
Завше невесела.
Рано й вечір ронить сльози,
День і ніч смуткує,
В гаю, в лузі, попід лісом
Днює і ночує.

64. У САДОК.

Гей, ви, дітки, чорнобриві,
Все веселі, жартовливі,
Хутко, хутко у садок!
Зілля там нарвем, квіток.
Там по гиллячках стрибають
Любі, миленькі пташки,
Соловейки скрізь співають,
Зацвіли кругом квітки,
Хутко ж, хутко у садок!
Там сплетем собі вінок
І веснянку заспіваєм,
Веселенько погуляєм.

65. В САДКУ.

Воркувала горлиця у садку,
У куточку тихенькому, на бузку;
Жалкувала сизокрила, що вона
Не зчулася, як минула і весна,
Не вгледіла, як одцвівся і садок,
І черешні, і вишеньки, і бузок:
Сумувала, що прийдеться в осени
Десь шукати ще иньшої сторони.

66. У ПАСІЦІ.

У діда Панаса стояла в саду пасіка, пнів мабуть із двацять. Чепурухи вишеньки розкинули над ними свої розлогі віти, обвішані ніжним, білосніжним квітом; яблуня обвівала їх чудовими пахощами своїх білорожевих квіток.

Цілісінький Божий день, з ранку до вечора, завірюхою крутились і гули тут бджілки-трудовниці, працюючи на користь і людям і собі. Ясне сонечко й піднімало їх, і спати укладало.

Забрів якось сюди на гудіння бджілок лихий павук-тенетник, видряпався на яблуньку й почав роздивлятися звідтіль.

— Еге-ге, голубоньки, та й сила ж вас, — муркнув він, радіючи, й чорні хижацькі очі искорками блиснули на сонці. — Отут буде пожиток!

Недовго гаючись, жвавий павук-тенетник почав снувати свої тонісінькі шовкові тенета, такі нікчемні для людини й такі страшні для комах.

Ой, стережіться, бджілки-трудовниці, метелики-дурисвіти, мухи-ласухи, — лихо вам буде! Не торкайтесь до тих шовкових тенет: лапкою зачепиш — увесь загинеш.

67. ЗАГАДКА.

Раз подибав я в садочок,
Став під вишню в холодочок:
Крізь листочки, крізь гільки
Роздивляюсь ягідки.

Тихо, глухо... Навіть муха
Не задзвонить біля вуха;
Спить дрібний цвіркун-співець,
Знишкнув коник-стрибунець.

Бачу, гілечка нагнулась,
Сіра пташечка тріпнулась,
Це горобчик прилетів,
Стиглих ягід захотів.

Я стою собі—гадаю:
Чом я крилечок не маю!
На вершечку вишні б сів,
Ягідки смашненькі їв.

Гульк—аж ось летить та виє,
Сіло близько—землю риє;
Чорне тіло, чорний вус,
Ніби справжній саджотрус.

Що за гріх?—Стою-гадаю,
Головою розкидаю:
Може, галка? Може, крук?
Може, циган?... Стій, це...

68. ЧОЛОВІК І БДЖОЛА.

Бджілка побачила чоловіка та й каже йому:

— „Нема тобі ні з кого більш користи, як із мене: я даю тобі солодкий мед".

— Ба, ні, — відповідає чоловік.

— „А хто ж кориснішний за мене?"

— Та є такі; от хоча б, наприклад, і вівця. Без її вовни мені не обійтись, а без твого меду ще й як обійдусь

69. ТРОЯНДА.

Цвіла троянда у садочку,
А недалечко, у куточку
Між бур'яном бренів будяк.
І каже він троянді так:
— „На що це ти колючок начепляла?“
— А ти на що? — вона його спитала.
— „Я?“ — обізвавсь будяк, —
„Я, серденько, не проста штука,
Я степовий козак!
Мені колючки — як шаблюка,
Щоб ворогів страшить,
Щоб всім було спокійно жить.

70. ЗАГАДКА.

Ні це жовте, ні це чорне,
Невеличке, а моторне,
З крильцями проте;
Між квітками все літає,
З них пожиток добуває
В літечко святе.
Кожна лялечка на Спаса
Цей вживать спожиток ласа,
Хвáлить — не гірке.
Всяке з діток його знає...
Ну ж, хто швидче одгадає:
Що воно таке?

71. ДІД І ХЛОПЦІ.

Дід садив у саду яблуні. Прийшли хлопці, побачили та й кажуть старому:

— На що тобі ці яблуні? Ти вже старий, а їм іще довго треба рости. Не доведеться тобі їсти з них овочу.

— Не все ж тільки для себе робити. Як не ззім я, унуки ззідять, а мені спасибі скажуть, — одказав дід.

72. ЧИЖ і ГОЛУБ.

Весною чижик молоденький,
Такий співучий, моторненький,
В садочку все собі скакав
Та в клітку якось і попав.
Сердега в клітці рветься, б'ється,
А голуб бачить та й сміється:
„А що? Попавсь? — От тобі й на!
Вже, певно, голова дурна...
Мене б отак не піддурили,
Хоч як би там ловили,
Бо я не чижик, ні... оце!..."
Аж гульк — і сам піймавсь в сільце.

Ото на себе не надійся,
Чужому лихові не смійся!

73. ЗАГАДКА.

Круглолиця, дженджуриста,
Сорочок оділа триста,
А одна нога...
Літом любить коло броду
Заглядать на вроду в воду,
Мов яка княжна.
Як Покрова наступає, —
Її ніж мерщій рубає,
Сікачі січуть...
Одгадайте ж, діти-квіти,
Хто це так живе на світі —
Вам пиріг спечуть.

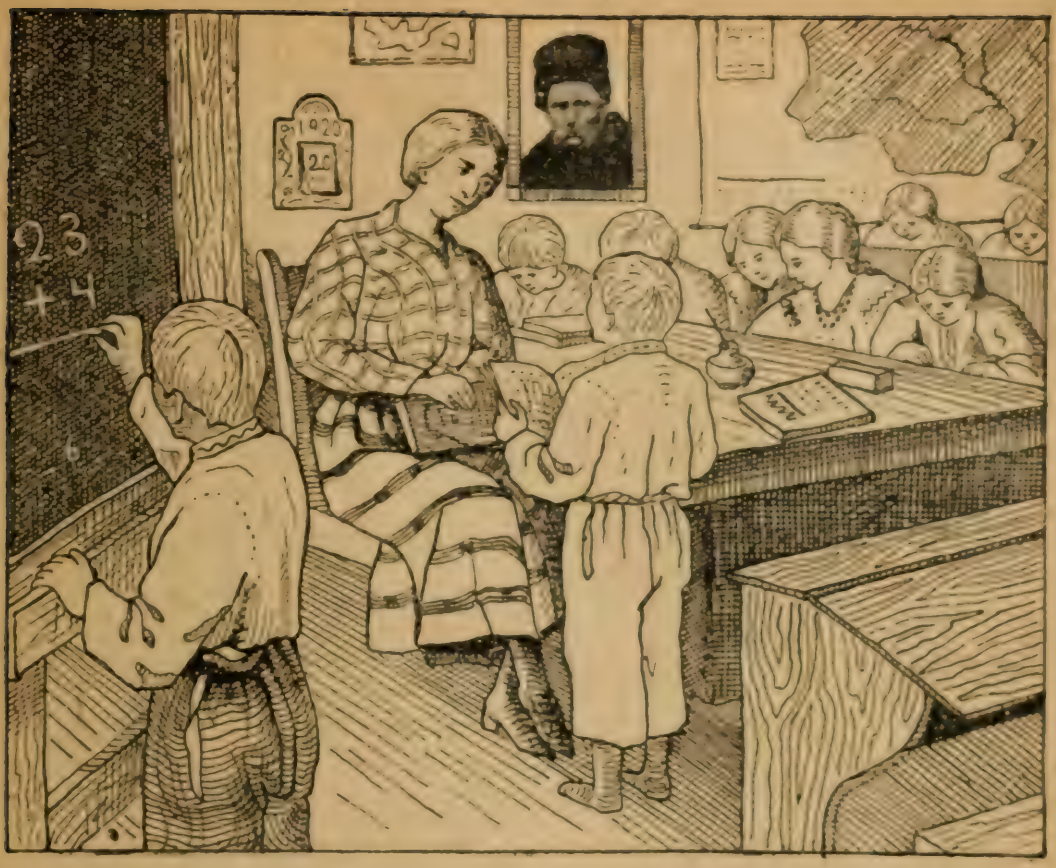

III.

Школа й наука.

74. АЗБУКА.

Коли хочеш ти читати,
То мене повинен знати;
Бо коли мене не взнаєш,
То нічого не вчитаєш.

75. ПЕРША КНИЖКА.

Не довго ходить Івасик у школу, а вже й навчився читати й писати. Прийде, було, Івасик зі школи, принесе книжку гарну-прегарну та й читає ввечері. Тато й мама слухають, як читає синочок; радіють, що дав Бог їм таку втіху. А Івасик так полюбив книжки, що й не розлучається з ними.

Приказка. Аз та буки, а там і науки.

76. ЗАГАДКА.

Було я на полі,
Було і в водиці,
А згодом дісталось
Тобі на плечиці.
Стало негодяще —
Викинули з хати;
Знов стало в пригоді, —
Людей научати.
Бачиш мене часто,
Невже не пізнаєш?...
Дивишся так пильно,
Очей не спускаєш!

77. ЯСНИЙ РАНОК.

Гарно було діткам грітись у тепленькому ліжку. Прокинулись вони й чують ласкавий голос матері: „Вставайте, дітоньки, пора! Уже й сонечко ген-ген піднялось. Як гарно й мило надворі“. Ох, як хочеться ще трошки полежати в теплі й добрі...

А мама далі: „Вставайте, вже й корівка їстоньки просить, горобчики цвірінькають... А Маруся з Петриком побігли до школи“. — „До школи?“ — скрикнули діти й раптом зскочили з постелі. „Зараз і ми до школи“.

Приказка. Аби охота — вивчитись можна.

78. ДИТЯЧА РОЗВАГА.

Загадка.

Бачить — не бачить,
Чути — не чує,
Мовчки говорить,
Дуже мудрує.
Кривду соромить,
Правди навчає,
Часом жартує —
Смішки справляє.
Люба розмова;
Дай, Боже, діти,
З нею до віку
Знаться — дружити.

Відгадка.

Хто ж то такая
В світі щаслива,
Мудра, правдива
І жартовлива?
Як не вгадали —
Стану в пригоді:
Річ коротенька —
Книжка, та й годі.

79. СВОЇМ РОЗУМОМ.

Сиділи у школі на одній лаві Івась і Петрик. Івасик був спритний хлопець, швидко думав, жваво й весело розказував, про що його питав учитель. Петрик був тихий та несміливий: зпершу подумає, а потім зтиха і скаже. Було не встигне вчитель спитати, — Івасик уже й скаже, а Петрикові й подумати ніколи. Учитель каже: — „Івасику, дай Петрикові подумати, не поспішайся казати попереду“. Тоді Івасик зтиха шепоче, що треба. Не стерпів Петрик та й каже вчителеві: — „Сяду я в иншому місці, — я хочу сам доходити розуму“:

80. ЧИТАНКА Й ГРАМАТКА.

Раз на покуті лежали
Читанка й граматка;
З дива доброго між ними
Почалася сварка.
Гордовито почала
Читанка граматці:
„Чого тобі тут лежать,
Зо мною рівняться?
Ти така собі мала . . .
Й толком не багата.
Чи не думаєш, бува,
Стать за панібрата
Такій мудрій, як от я?“
— „Не думаю цього я,“
Так граматка одказала
Й, одказавши, докінчала:
„Ти велика, я маленька,
Ти заможня, я бідненька.
А тебе не прочитають,
Як раніш мене не взнають“.

81. ДО НАУКИ, ДІТИ.

Ой, учіться, діти любі,
Хоч ви ще й маленькі;
Без науки нині люде
Дуже всі бідненькі.

Як Івась не научиться,
То Іван не зможе;
Молоденький вік минає
Швидко, мій небоже.

Ну ж до книжки, доню люба,
Та й ти, сину жвавий,
Пильним дітям помагає
У всім Бог ласкавий.

82. ШКОЛЯР.

Миколка такий школярик гарнесенький був: сумирненький, соромливенький, млявенький, як дівчинка. Та ще ж такий чорнобривенький, білолиценький, носик невеличкий, щічки круглесенькі, ще й чубок кучерями. Воно й училось — нівроку йому. Страх яке до книжки було: чита, одно чита, а особливо як на урок загадають щось таке — чи про луку, чи про ліс... Ну й любило це!

— Мій синочку, — каже було мати, — гляди, слухай учителя! Учись...

— А вчись, — додає батько, — звісно, вчись! А ну, сюди книги! Багато вивчив уже?

— Оцю вивчив і цю, а цю... ось поки, — показує пальцем Миколка батькові.

— Ото по той бублик? Ач, бублик який... Що воно за бублик такий?

— То „О“.

— „О?“ Ач яке! А то — далі? Що то за кочерга така?

— То „Г“.

— Ач яке!.. А картинки є тут?

— А є... ось, — знайшов Миколка.

— Ач як!... А то ж що за капиці такі?

— То хмара. А знаєте, тату, хмара з чого?

— Бо-йо-зна... як можна сили Божі знати!

— А я знаю!... З води... парою йде вгору.

— Ач який... І он про що знає!

— Я ще й про блискавку і про грім знаю. Це електричність... із землі набірається у спеку, та й креше там, і грюка.

Батько так дивиться на нього, а мати:

— Який! А ще ж тільки другу зіму в школі він.

83. РОЗУМНИЙ ПАНИЧ.

Привіз дідич раз на свята
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.
Раз здибає гуменного
І тому хвалиться:
„Ото“, каже, „мій синочок,
Як у школі вчиться!....
Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?“
— „А мені то щось не так-то
Здається, мій пане!
Бо як би наш панич мали
Розуму доволі,
То нічого їм би було
Вчитися у школі!“

84. БАРАБАН.
(Байка)

Барабан, барабан
Бубнить, гуркотить, гуде,
Нікому спати не дає;
А хто б думав — він страх вельможний,
А тут гуде він, бо — порожній.
Хто розуму не має, —
Також таким буває.

85. ШКОЛЯР У СІМ'Ї.

В хаті бідно. Убоге світло вилискувалось на темних іконах; далі, в сутінку, видко було піл та трохи печі.

Низенько схиливши кучеряву голівку до лямпочки, сидів за писанням хлопчик і зтиха скрипів пером по папері.

Серед хати на долівці стругав дошку господарь хати, Клим. Жінка його сиділа на лаві й пряла. Кожен пильнував своєї роботи, і всі мовчали.

Дописавши сторінку, хлопчик потягся, згорнув зшиток і положив його у свою

школярську торбинку. Потім узяв із полиці книжку, чепурненько розправив її, розгорнув, зложив перед собою руки і став читати в-голос.

Мати присунулася з гребінем ближче до хлопця, повагом витягла довгу нитку і, киваючи головою, осміхалася. Батько підвів голову од роботи і прислуха́вся . . .

86. ЛІТЕРИ.

У бруднесенькому зшитку
Літери жили,
Тільки мали спокій влітку,
Зіму ж всю ревли.
В них була недобра мама —
Галя — куций ніс,
Більш книжок любила поле,
Сонце, річку, ліс.

І жалілись на дитинку
Літери гуртом:
„Нам криву зробила спинку!“
„Нас з якимсь хвостом!“
„Нам забула пружку дати.“
„Нам дашки й крапки.“
„Ах, яка недобра мати!“
„Бідні ми дітки!“

87. ЗАГАДКА.

Маненьке, кругленьке,
Наче-б-то скляненьке,
І звіря стріляє,
І книги читає;

У ямці бовтається,
Ніде не валяється,
Усякому служить,
А часом — то й згубить?

88. КОЛИ Б ДО ШКОЛИ.

Надворі сонечко ясно світить. У школі повно дітей. Один хлопчик читає з протягом Хо-ма, ма-ма. Далі другий

почав читати. Учитель допомагає, як який школяр не добре розбірає. Крізь одчинене вікно чути, як школярі вчаться у школі.

Під школою стоїть, зігнувшись, Петрусь. На Петрусеві стара батькова куцина, на ногах якісь шкарбани, велика драна шапка аж на ніс йому насувається. Повз школу йдуть Петрусеві батько та мати. Пильно слухає Петрусь, як учаться діти, й не бачить батька та матері. Подивилась, подивилась мати на Петруся, і сльози їй на очах забреніли. Тоді каже батькові зтиха:

„Чи не віддати б нам, старий, і свого хлопця до школи?“

— Не видно нам до школи, — каже батько, зітхнувши тяжко. — Як до школи хлопця посилати, то треба перше одежинку справити: і свиту, і чоботи, і шапку. На це грошей чимало треба, а де ж нам їх узяти?

— Візьмімо на відробіток, — каже мати. — Ти ж бачив, як він пильно дослухається. Людські діти ходять та вчаться, і йому ж хочеться. Як би таки вивчився хлопець, то, може, краще б йому жилося на світі, не був би він такий темний та безпорадний, як ми.

Довгенько радились та міркували батько з матіррю, де грошей добути на одежу

Петрусеві. Дуже вони вбогі були, то й важко їм було грошей добути. Нарешті, таки добули і справили Петрусеві одежу, а тоді одвела його мати до школи.

Гарний школяр вийшов із Петруся.

89. УЧІТЕСЯ!

Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь, —
Свого не цурайтесь:

Бо хто матірь забуває,
Того Бог карає,
Чужі люде цураються,
В хату не пускають.

90. СКІЛЬКИ ЛІТЕР У ГРАМАТЦІ?

Розкудахтались на дворі
Всі гуски, курки й качки,
Що немає їм спокою
Від хазяйської дочки;
Відколи учитись стала,
Запаніла так, що край:
Перше з нами як гуляла, —
А тепер і не займай!
Тільки візьме в руки книжку,
Сяде тихо край вікна,
Все читає нишком книжку,
Наче зовсім не вона.
Півень став посеред двору,
Крикнув **„ку-ку-ку-рі-ку:“**
„Ось послухайте, панове,
Я скажу вам річ таку:
Це вона гордує нами,
Ось у чому таїна, —
Я довідався од мами:
Знає літери вона!“
Качки враз загомоніли:
„Ач тепер вона яка,
Хоч ми в школу не ходили,
А теж знаєм **„ка-ка-ка!“**
Гуски витягнули шиї
І сказали: „Еге-ге,
Хоч нас в школі не учили,
А й ми знаєм **„ґе-ґе-ґе!“**
„Не звіряйсь діткам ніколи,“ —
Котик тут з жалем сказав:
„Хоч не бігав я до школи.
А теж знаю **„няв-няв-няв“.**
І корівка каже: „Мати
Мене кинула саму,
Я не вчилася читати,
А теж знаю **„му-му-му“.**

Кінь озвався: „До читання
Не було в мене снаги,
А й я знаю привітання
„Іґі-ґі-ґі-іґі-ґі!“
І собака зажурився:
„Чи ж я її не кохав,
Правда, в школі не учився,
А все ж знаю „гав-гав-гав“.
І курчаточка дрібненькі
Теж белькочуть і собі:
„Нас не вчила в школі ненька,
А й ми знаєм „пі-пі-пі“.
Брязь! Віконце відчинилось,
І озвалася з вікна
Гарна дівчина товстенька,—
Зрозуміла все вона.
„Ви чого зняли там галас?
Ну, не сором вам усім:—
Скільки літер у граматці,
А згадали тільки сім!

Ну, то йдіть тепер від мене
І живіть собі в хліві:
Ви гуртом лиш сім згадали,
А я знаю трицять три“.

91. ПРИКАЗКИ ПРО НАУКУ ТА РОЗУМ.

1. **Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.**
2. **Говори мало, слухай багато, а думай ще більше.**
3. **Наука кожному придасться.**
4. **За письменного трьох неписьменних дають та й то не беруть.**
5. **Розум більший над силу.**
6. **Навчай инших, і сам навчишся.**
7. **Знайко біжить, а незнайко лежить.**
8. **Слухай тисячу раз, говори один раз.**
9. **На те коня кують, щоб не спотикався.**
10. **Добре тому жити, хто знає, що говорити.**

IV.

Як треба жити.

92. ДІТЯМ.

Перша думка наша, діти,
Краєві рідному;
Першу працю присвятити
Людові бідному.
Усім серцем полюбляти
Вчіться ближнього,
З тяжких злиднів визволяти
Неспроміжнього.

Чули заповідь Господню:
Всім любитися,
А не рить другим безодню
Та злобитися.
Ото ж будьмо, діти, певні
По Господньому:
Завжди милі, завжди кревні
Одне одному.

93. ДРАБИНА.

Драбина десь під хатою стояла, і хоч щаблі у ній усі однакові були, та верхній пишався й вихвалявся, що він найперший і найвищий. Ішов мимо чоловік, драбину взяв, перевернув і знову поставив. Верхній щабель опинився вже внизу, а спідній став найвищим.

94. КРИЛА В ВІТРЯКА.

(Байка)

Раз крила в вітряка гуділи й ґерґотали,
Що все село вони насушним годували,
А камінь, п'ятерня і колесо . . . мовчали.

Приказують, що хто мовчить, —
Той двох навчить.

95. ПРАВДА СКУПОГО.

Прийшов дід до скупого багача та й просить хліба. А багач тоді пироги їв, та й каже: „Іди собі з Богом, — я сам хліба не маю, — бачиш, пироги їм".

96. ДВА ПЛУГИ.

З одного заліза скували два плуги.
Один стояв дурно, — в полі орав другий.
Сріблом блищав плуг той, що з поля вертався,
А що стояв дурно, — іржою вкривався.

97. ЛЮДСЬКЕ ТІЛО.

Посварилися між собою частини людського тіла й відмовились від роботи.

— Ми не хочемо, не хочемо, не хочемо носити на собі всього чоловіка! — сказали ноги.

— Ми не будемо робити! — сказали руки.

— А я, — мимрив рот, — жувати їжу для шлунка. Такий пан: лежить собі та гріється, а ти тут для нього гризи та жуй!

— Ми теж не хочемо бути сторожами, — сказали очі, — не хочемо дивитись!

Вуха відмовились слухати, ніс не захотів нюхати, язик перестав балакати. Так одна за одною всі частини тіла людини перестали робити й помагати одна одній.

Людина захворіла, всі частини тіла ослабли, й тіло саме стало худнути й сохнути.

Зрозуміли тоді частини тіла, що негарно сваритися, що треба допомагати одно одному; всі разом узялися до роботи, знову поздоровіли, і чоловік одужав.

98. ЛЕБІДЬ, ЩУКА Й РАК.

Колись-то лебідь, рак та щука
Приставить хуру узялись.
От троє разом запряглись,
Смикнули — кат-ма ходу . . . .
Що за морока? Що робить?
А й не велика, бачся, штука, —
Так лебідь рветься підлетіть,
Рак упірається, а щука тягне в воду.
Хто винен з них, хто ні — судить не нам,
Та тільки хура й досі там.

99. ЛІНИВІ ЛЮДЕ.

Лежить чоловік у саду під яблунею, а надворі дуже душно — пече, аж в'ялить. Чоловік і каже:

— От добре було б, як би оце яблуко впало просто мені в рот саме!

А жінка:

— І хочеться ото тобі говорити в таку спеку!

100. ПРИКАЗКИ.

Лінивий у своїй хаті змокне.
Не візьмешся за роботу, робота сама не зробиться.
Вчи лінивого не молотом, а голодом.

101. ДОБРІ ЛЮДЕ.

Умер у Катрусі батько, вмерла й мати. Зосталася Катруся сиротою. Не було кому Катрусю годувати, не було кому про неї піклуватися, не було де їй жити. Тільки й було в неї рідні — дядько та тітка. Та й вони були дуже вбогі, не завсіди мали що їсти. Але дядькові жалко стало дівчинки, він і каже своїй жінці: „Візьмемо Катрусю до себе". А жінка одказує: „Нам і своїх дітей годувати важко. А як візьмемо ще й її, то вже й соли не буде за що купити, не буде чим і борщу посолити". Дядько подумав, подумав та й каже: „А ми його й без соли їстимемо". І тітці стало жалко сирітки.

Так вони й узяли до себе Катрусю.

V.

Рідний Край.

102. ХТО ЩИРО ПОВАЖА РОДИНУ.

Хто щиро поважа родину,
Свій рідний край,
Тому не всюди рай:
Чужина в'ялить, як билину.

103. СЕЛО.

Село! — і серце одпочине...
Село на нашій Україні —
Неначе писанка: село
Зеленим гаєм поросло;

Цвітуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати,
Неначе диво, а кругом
Широколистії тополі;

А там і ліс, — і ліс, і поле,
І сині гори за Дніпром:
Сам Бог витає над селом...

104. МОЯ БАТЬКІВЩИНА.

Де степ широкий, наче море,
Де дише пахощами гай,
Де небо зоряне, прозоре —
То мій святий, чудовий край.

Де житом ниви зеленіють,
Де пісня жалібно луна,
Де хати в вишниках біліють, —
То мила рідна сторона.

105. РІДНИЙ КРАЙ.

У всіх людей одна святиня,
Куди не глянь, де не спитай,
Рідніша їм своя пустиня,
Аніж земний в чужині рай.

106. БИЛИНА.

Сказав раз кущ билині:
— „Билинонько, чого така ти стала,
Мов рибонька в'яла:
Пожовкла, не цвітеш,
Живеш, як не живеш,
Твоя головонька от-от поляже?“
— „Ох, кущику!“ — билина каже: —
„Я на чужині“ . . . .

107. ТУГА ЗА РОДИНОЮ.

На чужині загибаю,
По чужині блуджу,
За своєю родиною
Білим світом нуджу.
Тут чужая сторононька
Та люде чужії:
Не пристануть до серденька.
Хоч і не лихії.
Хай би які добрі були —
Все не свої рідні:
Я, чужая чужениця,
Межи ними, бідний!

Ой, по саду-винограду
Сумний походжаю,
Із чужини до родини
Гадки посилаю.

108. РІДНА МОВА.

Мово рідна, слово рідне!—
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.
Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила?! . . .
Ой, тому плекайте, діти,
Рідненькую мову,
І учіться говорити
Своїм рідним словом!
Мова рідна, слово рідне,—
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має!

109. УКРАЇНА.

Наша славна Україна
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще миліша за наш край?

110. ПРИКАЗКИ.

1. Де рідний край, там і під ялиною рай.
2. Свій хліб кращий за чужого книша.
3. Зі своєї печі й дим не чадить.
4. В чужій хаті й тріска б'є.
5. Чужа хата гірша ката.

111. УКРАЇНСЬКИЙ ГИМН.

Ще не вмерла Україна, і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля!
Згинуть наші вороги, як роса на сонці,
Запануєм, браття, й ми у своїй сторонці!

Душу, тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду!

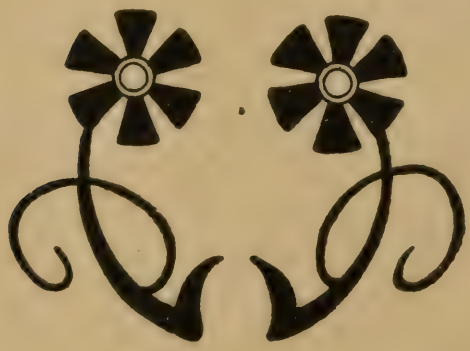

Зміст читанки.

I.

В хаті та коло хати.

№		Стор.
1.	Наша хатка. *З чит. „Рідна Школа“*	3
2.	Наше подвірря. *М. Вовчок*	4
3.	Кого я люблю. *З чит. Хуторною*	4
4.	Наша сім'я. *З чит. Лубения*	4
5.	Дід з унуком. *Т. Шевченко*	5
6.	Дитяча любов. *„Рідна Школа“*	5
7.	Діти. *Т. Шевченко*	6
8.	У вечері. *М. Вовчок*	6
9.	Вечір. *Т. Шевченко*	7
10.	Пісня сироти. *н. пісня*	7
11.	Біля хати. *С. Васильченко*	8
12.	Хто гуляка? (Віник)	9
13.	Їсти хочу	9
14.	А це що? (Самовар)	10
15.	Казка. *З чит. Черкасенка*	10
16.	Малпа. *З чит. „Рідне Слово“*	10
17.	Гарний син	10
18.	Кому більш	11
19.	Скоромовка	11
20.	Загадка (Муха)	11
21.	Розмова	12
22.	Щасливі люде	12
23.	Паска без клопоту	12
24.	Приказки про дітей	13
25.	Розумна господиня	13
26.	Хто воно? *Л. Глібів*	14
27.	Череда	14
28.	Що кому	14
29.	Рябко	16
30.	Свиня. *Л. Глібів*	16
31.	Индик	17
32.	Загадка. *М. Зарня*	17

II.

Поза двором.

33.	Дитячі играшки. *Б. Грінченко*	18
34.	На пасовиську	19
35.	Діти-пастухи. *Я. Щоголів*	19
36.	Пастушка. *Руданський*	19
37.	На майдані	20
38.	У полі	20
39.	У полі	21
40.	Що це? (Поїзд)	21
41.	Діти на майдані. *„Весна“*	22

№ Стор
42. Від зайчика. *З чит. Неводовського* 25
43. Загадка. *М. Загірня* 26
44. Чудні орачі. *„Дзелень-Бом“* 26
45. Хто витяг 26
46. Косарі 27
47. На полі літом. *З чит. „Весна“* 27
48. Гуси в житі 28
49. Ячмінь (Розмова батька з сином). Байка. *Гребінка* 29
50. Пісня женців. *Нар. пісня* 29
51. Літом у полі. *С. Черкасенко* 29
52. Що співають колоски . . 30
53. Будяк та коноплиночка (Байка). *Є. Гребінка* . . 30
54. Хазяїн та шкапа. *Л. Глібів* 30
55. Кінь та наймит (Байка) 31
56. У лісі 31
57. Бабуся. *П. Куліш* 33
58. Гніздечко. *Т. Шевченко*. 33
59. Війна губ та грибів із жуками. *Чит. „Вінок“*. 33
60. Зламана березка. *Александров* 34
61. Діброва. *Т. Шевченко* . . . 34
62. Ягоди. *З чит. Черкасенка* 35
63. Що вона? *Х. Майстренко* 35
64. У садок 35
65. В садку. *Л. Глібів* 35
66. У пасіці. *С. Черкасенко* 36
67. Загадка. *Х. Майстренко* 37
68. Чоловік і бджола. *З чит. „Рідна Школа“* 37
69. Троянда. *Л. Глібів* 38
70. Загадка. *Х. Майстренко* 38
71. Дід і хлопці 39
72. Чиж і голуб. *Л. Глібів* . . 40
73. Загадка. *Х. Майстренко* 40

III.

Школа й наука.

74. Азбука. *М. Загірня* 41
75. Перша книжка 42
76. Загадка. *О. П.* (Папір) . . 42
77. Ясний ранок 42
78. Дитяча розвага (загадка й відгадка). *Л. Глібів* . 43
79. Своїм розумом 43
80. Читанка й граматка. *Л. Глібів* 44
81. До науки, діти! *З чит. „Народня Школа“* 44
82. Школяр. *А. Тесленко* 45
83. Розумний панич. *С. Руданський* 46
84. Барабан (Байка). *Є. Гребінка* 46
85. Школяр у сім'ї. *С. Васильченко* 47
86. Літери. *Старицька-Черняхівська* 48
87. Загадка 48
88. Коли б до школи. *З „Дзвінка“* 48
89. Учітеся. *Т. Шевченко* . . . 50
90. Скільки літер у граматці? *Старицька-Черняхівська* 50
91. Приказки про науку та розум 51

IV.
Як треба жити.

№		Стор.
92.	Дітям	52
93.	Драбина	53
94.	Крила в вітряка (Байка)	53
95.	Правда скупого	53
96.	Два плуги	53
97.	Людське тіло	54
98.	Лебідь, щука і рак. *Л. Глібів*	55
99.	Ліниві люде	56
100.	Приказки	56
101.	Добрі люде. *Л. Толстой*	56

V.
Рідний Край.

102.	Хто щиро поважа родину. *Л. Глібів*	57
103.	Село. *Т. Шевченко*	58
104.	Моя батьківщина. *Залізняк*	58
105.	Рідний край. *М. Чернявський*	58
106.	Билина. *Л. Глібів*	58
107.	Туга за родиною. *Я. Головацький*	59
108.	Рідна мова. *С. Воробкевич*	59
109.	Україна	59
110.	Приказки	60
111.	Український гимн	60

ВІДГАДКИ ЗАГАДОК.

На сторінці:

9—Віник.
10—Самовар.
11—Муха.
14—Телятко.
17—Горобець.
21—Поїзд.
26—Гусінь та метелик.
35—Береза.
37—Жук.
38—Бджола.
40—Капуста.
42—Папір.
48—Око.

Кооперативне Товариство

„УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО В КАТЕРИНОСЛАВІ“

Катеринослав — Камянець — Відень — Ляйпціґ.

„Філія для Правобережної України“ видала за кордоном:

I. Книжки про Рідний Край — історичні оповідання, повісти.

(Для народньо-просвітних та шкільних бібліотек, вояків та юнацтва).

1. **А. Кащенко: Борці за правду.** Відень.
2. **А. Кащенко: Під Корсунем.** Відень.
3. **А. Кащенко: Славні побратими.** Відень.
4. **А. Кащенко: Кость Гордієнко-Головко,** останній лицарь Запорожжя. Відень
5. **А. Кащенко: З Дніпра на Дунай,** оповідання з часів скасування Запорозько Січі. Відень.
6. **А. Чайківський: Козацька помста,** оповідання з козацької старовини. Відень

II. Книжки для дітей.

(Усі на гарному папері, багато малюнків).

7. **В. Корнієнко: Запорозький клад,** казка з 10-ма малюнками І. Стеценка. Відень
8. **Українські народні казки** (Зі збірника Рудченка), з 42-ма малюнками Ю. Магалевського. Липськ.

Одбитками з цього збірника:

9. **Рись-мати. Брат і сестра в лісі,** з 8-ма малюнками. Липськ.
10. **Летючий Корабель,** з 5-ма малюнками. Липськ.
11. **Царівна жаба,** з 5-ма малюнками. Липськ.
12. **Гордий Царь. Про Царенка Івана та чортову дочку,** з 5-ма малюнками. Липськ
13. **Попович Ясат. Правда та неправда,** з 9-ма малюнками. Липськ.
14. **Убогий та багатий і дівка чорнявка. Безщасний Данило й Розумна Жінка,** з 10-ма малюнками. Липськ.
15. **Мамин-Сібіряк: Три оповідання,** з 19-ма малюнками. Відень.
16. **Мамин-Сібіряк: Старий Горобець,** з 5-ма малюнками М. Погрібняка. Відень
17. **Мамин-Сібіряк: Пригоди статечної миші,** з 7-ма малюнками М. Погрібняка. Відень
18. **Мамин-Сібіряк: Поганий день Василя Івановича,** з 7-ма малюнками Ю. Магалевського. Відень.
19. **Казки Гавфа,** частина 1-ша, з 86-ма малюнками. Відень.
20. **Казки Гавфа,** частина 2-га, з 82-ма малюнками. Відень.
21. **Бехштайн: Казки,** з 64-ма малюнками. Відень.

III. Шкільні підручники.

22. **„Ярина“, Український букварь,** склав А. Воронець, IV переробленє видання усіма новими малюнками Ю. Магалевського (з додатком статті „Для учителя“). Липськ.
23. **„Ярина“, Українська граматка з читанкою,** склав А. Воронець, за 52-ма малюнками Ю. Магалевського (з додатком статтів „Для учителя“). Липськ.
24. **А. Воронець: Перша читанка,** з малюнками Ю. Магалевського. Липськ.
25. **М. О. Ковалевський: Історія Греції та Риму,** для школи й самонауки, з 46-ма малюнками й 3 картами. Липськ.

Т. Шевченко: Кобзарь, повне народнє видання в 1 томі, з поясненнями, приміткам та під редакцією Д-ра В. Сімовича, з портретом і біоґрафією поета. Липськ

Адреса закордонного Представництва Видавництва:

Eugen Wyrowyj, Berlin SW. 47, Yorkstraße 84II bei Salomon

Книжна Комора Філії для Правобережної України:

КАМЯНЕЦЬ, Книгарня т-ва „Час“.

Крім того, набувати всі виданця т-ва можна ще:

1. **ЛЬВІВ, Ринок 10, Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка.**
2. **BERLIN W. 62, Kurfürstenstr. 83, Ukrainischer Verlag — і по всіх українських книгарнях.**

Друковано в друкарні К. Ґ. Редера, тов. з обм. порукою в Ляйпціґу.

Кооперативне Товариство

„УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО В КАТЕРИНОСЛ

Катеринослав — Камянець — Відень — Ляйпціґ.

„Філія для Правобережної України“ видала за кордоном

I. Книжки про Рідний Край — історичні оповідання, повісти

(Для народньо-просвітних та шкільних бібліотек, вояків та юнацтв

1. **А. Кащенко: Борці за правду.** Відень.
2. **А. Кащенко: Під Корсунем.** Відень.
3. **А. Кащенко: Славні побратими.** Відень.
4. **А. Кащенко: Кость Гордієнко-Головко,** останній лицарь Запорожжя.
5. **А. Кащенко: З Дніпра на Дунай,** оповідання з часів скасування Запо Січі. Відень.
6. **А. Чайківський: Козацька помста,** оповідання з козацької старовини.

II. Книжки для дітей.

(Усі на гарному папері, багато малюнків).

7. **В. Корнієнко: Запорозький клад,** казка з 10-ма малюнками І. Стеценка.
8. **Українські народні казки** (Зі збірника Рудченка), з 42-ма малю Ю. Магалевського. Липськ.

Одбитками з цього збірника:

9. **Рись-мати. Брат і сестра в лісі,** з 8-ма малюнками. Липськ.
10. **Летючий Корабель,** з 5-ма малюнками. Липськ.
11. **Царівна жаба,** з 5-ма малюнками. Липськ.
12. **Гордий Царь. Про Царенка Івана та чортову дочку,** з 5-ма малюнками. Л
13. **Попович Ясат. Правда та неправда,** з 9-ма малюнками. Липськ.
14. **Убогий та багатий і дівка чорнявка. Безщасний Данило й Розумна Жінка,** з малюнками. Липськ.
15. **Мамин-Сібіряк: Три оповідання,** з 19-ма малюнками. Відень.
16. **Мамин-Сібіряк: Старий Горобець,** з 5-ма малюнками М. Погрібняка.
17. **Мамин-Сібіряк: Пригоди статечної миші,** з 7-ма малюнками М. Погрібняка.
18. **Мамин-Сібіряк: Поганий день Василя Івановича,** з 7-ма малю Ю. Магалевського. Відень.
19. **Казки Гавфа,** частина 1-ша, з 86-ма малюнками. Відень.
20. **Казки Гавфа,** частина 2-га, з 82-ма малюнками. Відень.
21. **Бехштайн: Казки,** з 64-ма малюнками. Відень.

III. Шкільні підручники.

22. **„Ярина“, Український букварь,** склав А. Воронець, IV перероблене вид усіма новими малюнками Ю. Магалевського (з додатком статті учителя“). Липськ.
23. **„Ярина“, Українська граматка з читанкою,** склав А. Воронець, за 52-ма м ками Ю. Магалевського (з додатком статтів „Для учителя“). Липськ.
24. **А. Воронець: Перша читанка,** з малюнками Ю. Магалевського. Липсь
25. **М. О. Ковалевський: Історія Греції та Риму,** для школи й самонауки, з малюнками й 3 картами. Липськ.

Т. Шевченко: Кобзарь, повне народне видання в 1 томі, з поясненнями, прим та під редакцією Д-ра В. Сімовича, з портретом і біоґрафією поета. Л

Адреса закордонного Представництва Видавництва:

Eugen Wyrowyj, Berlin SW. 47, Yorkstraße 84II bei Salo

Книжна Комора Філії для Правобережної України:

КАМЯНЕЦЬ, Книгарня т-ва „Час“.

Крім того, набувати всі видання т-ва можна ще:

1. **ЛЬВІВ, Ринок 10, Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка.**
2. **BERLIN W. 62, Kurfürstenstr. 83, Ukrainischer Verlag —**

всіх українських книгарнях.

Друковано в друкарні К. Ґ. Редера, тов. з обм. порукою в Ляйпціґу.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

01-860-457

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 08 11 03 001 7